

kitap tanıtımı

ESKİ ROMA YAŞANTISINDA BİR GÜN

Hilary J. Deighton (trc. Hande Kökten Ersoy), Homer Kitabevi, İst. 1999, 83 s.

*Recep ÇETİNTÜRK**

Eser, Resimlerin Listesi (s. VI), Çevirenin Önsözü (s. VII), Önsöz (s. VIII), Yaşamdan Bir Gün (s. IX), Giriş (s. 1-4), Sabah (s. 5-32), Öğleden Sonra (s. 33-56), Akşam (s. 57-75), İleride Yapılabilecek Çalışmalar ve Projeler İçin Öneriler (s. 76), Okunabilecek Kaynaklara Yönelik Öneriler (s. 77-79), Konuyla İlgili Yayınlar (s. 80-83) başlıklarını hâvîdir.

Çevirenin Önsözü kısmında Hande Kökten Ersoy, kitabın yazarı Hilary J. Deighton'un eski Roma yaşantısıyla ilgili malzemeleri ustaca değerlendirdiğini söylemekte ve kendisinin Deighton'un üslubundan etkilendiğini ifade etmektedir. Ersoy, çeviriyi yaparken ister istemez eski Roma yaşantısıyla günümüz yaşantısını karşılaştırdığını ve insanların temel yönelimlerinin değişmediği sonucuna ulaştığını söylemektedir.

Önsözde Hilary J. Deighton, amacının “eski Roma’da günlük yaşamın neye benzediği” sorusuna cevap bulmak olduğunu ifade etmektedir. Deighton kitabın konusunun belli bir dönemle sınırlandırıldığını; fakat zorunluluklardan ötürü bilgilerin daha geniş bir tarih kesitinden yararlanılarak elde edildiğini belirtmektedir.

Yaşamdan Bir Gün kısmında (s. XI), dönemin şairlerinden Mortialis’in eski Roma’da bir günü tasvir eden bir şiirine yer verilmektedir.

Yazar Giriş kısmında (s. 1-4), kültür ve iklimin Romalıların yaşam biçimlerini nasıl şekillendirdiğine dikkat çekmekte ve buna dair örnekler vermektedir. Deighton örneklerini geçmişle bugün arasındaki benzerlikler temeline oturtmaktadır. Deighton eski Roma’da günlük yaşamın zorunlu olarak varlıklı bir aile esas alınarak aktarıldığını ifade etmektedir. Bu durumun temel

* Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, recep_cetinturk@hotmail.com

sebebi olarak da, tarihî malzemenin önemli, dikkatleri üzerinde toplayan, varlıklı kimseler hakkında bilgi sunmasını göstermektedir. Kitabının konusunun sıradan günlük yaşam olduğu üzerinde ısrarla duran Deighton, Roma'daki sosyal koşullar hakkında da kısaca bilgi vermektedir.

Sabah kısmında (s. 5-32) Deighton, Romalıların sabahın ilk saatlerindeki yaşantısını, model olarak seçtiği ailenin bireyleri üzerinden anlatmaktadır. Yazar bu anlatım tarzını kitabın sonuna kadar sürdürmektedir. Yeri geldikçe olayların cereyan ettiği mekanları ve içlerindeki eşyaları ayrıntılı bir biçimde tasvir eden yazar, ayrıca bir uzman tarafından çizilen mekan ve eşya resimlerine de yer vermektedir.

Yazarın ifade ettiğine göre, Romalılar sabah güneş doğmadan kalkarlardı; ancak varlıklı bir ailede evin hanımının güneş doğmadan kalkması beklene- mezdi. Çünkü evin işlerini onun yerine yapacak hizmetçiler vardı. Evin beyi banyo ve dişlerin fırçalanmasından ibaret olan sabah temizliğini yaptıktan sonra giyimi kolay, kullanımını rahat olan tuniğini giyerdi. Tunığın yerine soyluluğun ve asaletin sembolü olan togayı giydiği de olurdu. Evin hanımı ise gelende bol giysiler kullanırdı. Sade bir içliğin üzerine tuniği geçirir, onun da üzerine elbisesini alırdı. Çocuklar da tunik giyerdi. Onlar bundan başka kendilerini koruduklarına inandıkları muska (amule) ve mühür (bulla) gibi şeyler de takarlardı. Sabah kahvaltısı Romalılar için pek önemli olmasa da mutfakta yemek hazırlayanlar için bir telaş sebebiydi. Evin beyi kahvaltıdan sonra tabliniuma (çalışma odası) geçerdi. Sabahın en önemli hâdisesi himaye edilenlerin hâmililerine saygılarını sundukları ve çeşitli isteklerini dile getirdikleri “selamlama ziyareti” idi. Bu ziyaret çalışma odasında gerçekleşirdi. Burası hâminin himâye edilenleri kendisine bağlı tutabilmek için etkileyici bir tarzda düzenlenmişti. Evin beyi selamlama ziyaretinin ardından yazışmaları gözden geçirir ve mektupları cevaplandırırdı. Sonrasında ise dükkanlarının başında duran yardımcılarının yanına giderdi. Dükkanlar genelde villaların içinde, ön tarafta olurdu.

Evin beyi bundan sonra iş gereği uğranılması gereken yerler varsa oralara uğrardı. Çocuklar ise polidogosus denen özel öğretmenleri eşliğinde okula giderlerdi. Çocukların eğitimi okuma, yazma ve hesap yapma becerilerinin geliştirilmesinden ibaretti. 16 yaşından sonra hitabet eğitimi verilirdi.

Evin hanımı ise kahvaltıdan sonra oldukça uzun süren bir makyaj yapardı. Romalı hanımlar makyaj yaparken acı veren yöntemleri ve zehirli maddeleri kullanmaktan çekinmezlerdi. Evin hanımı makyajını bitirdikten sonra takılarını

takar, elbiselerini giyer ve arkadaşlarına giderdi. Yazar makyaj için kullanılan malzeme ve yöntemler ile takılan takıları ayrıntılı bir biçimde anlatmaktadır.

Öğleden sonra kısmında (s. 33-56) yazar, çocuk oyunlarından, oyunların oynandığı bahçelerden, öğlen yemeğinden, siestadan (öğleyin dinlenme), Romalıların öğleden sonralarını geçirdikleri hamamlardan, hamamda geçirilen zamanın ardından akşam yemeğine kadar gerçekleştirilen çeşitli aktivitelerden Romalıların devasa hamam ve tiyatroları inşa tekniklerinden bahsetmektedir.

Eserde zikredildiğine göre evin çocukları okuldan eve geldiklerinde ya hafif bir şeyler yer ya da villalarının bahçelerinde hemen oyuna dalarlardı. Çocuklar aşık, oyun tahtasıyla oynanan oyunlar, morra (tahmin) oyunu, avuçta saklanan taşlarla oynanan tekler ve çiftler oyunu gibi çeşitli oyunları oynarlardı. Eserde, bu oyunların kuralları, nasıl oynandıkları ayrıntılarıyla zikredilmektedir. İsteyen çocuklar evcilleştirilmiş hayvanlarla da oynayabilirlerdi. Çocukların oyunlarını oynadıkları alanlar oldukça iyi düzenlenmişlerdi. Bahçeler sadece göze hitap etmez aynı zamanda tüketim amaçlı olarak meyve ve sebzelerin yetiştirilmesinde de kullanılırdı. Bahçelerde havaların güzel olduğu zamanlarda içlerinde oturulup yemek yenilebilecek yerler vardı. Öğlen yemeği günün ana yemeği olmadığı için hafif yiyeceklerle geçiştirilirdi. Buğday veya arpa ekmeği, et veya balık, sebze ve peynir alışılmış yemek tarzıydı. Öğle yemeğinde içecek olarak su, ballı su ve seyreltilmiş şarap içilirdi. Eserde daha başka birçok yemek çeşidinden bahsedilmektedir.

Siesta Romalılar için önemliydi. Romalılar bu şekilde hem sıcaktan korunuyor hem de egzersiz ve banyoyla geçirilecek olan öğleden sonraya hazırlanıyorlardı. Hamamlar Romalıların günlük hayatında önemli yer tutan mekanlardı. Hamamlar sadece temizlik için değil sosyal kulüp, gymnasium, halk kütüphanesi, ouditorium ve hatta sanat galerisi olarak hizmet verirdi. Hamamlarda ayrıca oturmak ve gezinmek için konforlu salonlar bulunurdu. Müzik resitalleri ve konuşmalar için odalar ayrılmıştı. Romalı bir erkek ve kadının öğleden sonrasının büyük bir bölümünü burada geçirmesi mümkündü. Hamamdan sonra çeşitli tahta oyunları oynanırdı. Yazar bu oyunlardan geniş bir biçimde bahsetmektedir. Romalılar oyundan başka, gladyatör yarışlarını, vahşi hayvan avlarını, at ve araba yarışlarını izlerlerdi. Kültüre düşkün olanlar ise tiyatroya gitmeyi, müzik dinlemeyi ve kitap okumayı tercih ederlerdi. Yazar Romalıların böylesi aktiviteleri gerçekleştirdikleri devasa yapıtları yapabilmelerini kemer konstrüksiyonunu ve buna bağlı olarak da kubbe yapımını çözmüş olmalarına, beton benzeri bir harç kullanmalarına ve dönemin maddeler bilimine dair ayrıntılı bilgiye sahip olmalarına bağlamaktadır.

Akşam kısmında (s. 57-75) Romalıların günlük hayatının bu son safhasını Deighton, sosyal yaşamın ve ev hayatının odak noktası olan akşam yemeğini merkeze alarak aktarmaktadır. Yazar, akşam yemeğinde misafir ağırlanması kurgusundan hareketle konuyu takdim etmektedir. Bu kısımda da canlı ve ayrıntılı mekan tasvirleri sunan yazar, bu tasvirlerini resimlerle süslemektedir. Ayrıca Deighton, bu kısımda Roma mutfak kültürü hakkında zengin bilgiler vermektedir. Yazarın ifade ettiğine göre diğer birçok kültürde olduğu gibi Roma kültüründe de akşam yemeği önemli bir yere sahipti. Mutfak çalışanları misafirlerin statüleri ve sayılarına göre sade ya da gösterişli yemekler hazırlarlardı. Yazar mutfak ve içinde kullanılan eşyalar hakkında ayrıntılı bilgiler vermektedir. Ev sahipleri akşam yemeği için sade ve rahat giysileri tercih ederlerdi.

Misafirler geldikten sonra yemek servisi başlardı. Servisi köleler yapardı. Romalılar yemekleri “Triclinium” denen yemek odasında dörtgen bir masanın üç tarafına yerleştirilmiş divanlara uzanarak yerlerdi. Kadınlar genelde oturarak yiyor olsalar da misafirlerin yanında uzanmaları ayıplanmazdı. Çocuklar da oturarak yemeğe iştirak ederlerdi. Yemekte oturma düzeni sosyal statüye göre belirlenirdi. Yemek sonrasında düzenlenen eğlencelerden bazıları müzik, okuma, dans ve akrobatlık gösterileri, güzel sohbetler ve dedikodulardı. Yemeğin ardından misafirler evlerine döner, ev sakinleri de ertesi gün için dinlenmeye çekilirlerdi.

Eserini bu kurgu içinde bitiren Deighton, “İleride Yapılabilecek Çalışmalar İçin Öneriler” diye de bir başlık (s. 76) ilave etmiştir. Bu kısımda eser içinde ele alınan farklı konuların ayrı ayrı başlıklar halinde çalışılabileceğini ifade etmekte ve buna yönelik çeşitli konu başlıkları vermektedir. Deighton ayrıca, konuyla ilgili çalışma yapmak isteyenlere çeşitli önerilerde de bulunmaktadır.

Buna ilave olarak Okunabilecek Kaynaklara Yönelik Önerilerde (s. 77-79) bulunan Deighton Roma’da günlük yaşam hakkında bilgi verebilecek çeşitli kaynaklara yer vermekte, gerekli gördükleri hakkında da açıklamalar yapmaktadır.

Konuyla ilgili Çalışmalar kısmında (s. 80-83) Roma’da günlük yaşam üzerine yapılmış çalışmaların bir listesi sunulmaktadır.

Eser eski Roma’da bir günün nasıl olduğunu net bir biçimde ortaya koymaktadır. Eserin bütünü tarih boyunca insanların temel yönelimlerinin değişmediği gerçeği üzerine oturmaktadır. Deighton bu gerçeği herkesin anlayabileceği yalın bir üslupla ortaya koymuştur. Eserin tercümesi de onun sadeliğine gölge düşürmeyecek kadar açık bir üslupla kaleme alınmıştır. Sosyal

tarih mutfađına hoř bir lezzet sunan Hilary J. Deighton ve Hande Kökten Ersoy'a teřekkürlerimizi sunuyoruz.